

" ...

I- İPTAL İSTEMİNİN GEREKÇESİ

Dava dilekçesinin gerekçe bölümü şöyledir:

"TBMM İçtüzüğü'nün 83/11 hükmü, "görüşülen bir madde, birçok mesele veya fıkralardan mürekkep ise ve bunların ayrı ayrı oya konmaları onbeş üye tarafından yazılı olarak teklif olunmuşsa gereği yapılır" kuralını düzenlemiştir.

Kural, bir kanunun her maddesinin ayrı ayrı oylanmasıdır (İçtüzük, Mad. 81/2, 83/11'nin ters-kanıtı). Ancak temel kanunlarda bu yöntemden ayrılacağı gibi (İçtüzük, Mad. 91) onbeş kişinin yazılı teklif ile fıkra ve sorun oylamasına da gidilebilir (İçtüzük, Mad. 83/11).

83/11 hükmü çerçevesinde onbeş kişinin yazılı istemi, ayrıca genel kurulun karar vermesine mi bağlıdır? Peşinen belirtelimki parlamentonun uygulanması ile kuralın muhtevası arasında bir çatışma vardır:

a- İçtüzük, 83/11 hükmünün tatbiki zımnında, hemen her uygulama itiraz görmesine rağmen, ilk - uygulamanın sürdürülmesi görüntüsünde, genel kurulun kararı aranmıştır. Kuralın anlamına, onbeş kişinin imzası yanında bu teklifin genel kurulca da benimsenmesi gerekir biçiminde bir içerik eklenmiştir (Par, Ex. Cahit Tutumun gerekçeli karşı koyuşu ile, 19.3.1987 t.li uygulama B:79, 0:3.TD. shf. 671 vd; Hikmet Çetin'in karşı koyuşu ile, 17.3.1988 t.li uygulama B:36,0:3.TD. shf. 267 ve civ., Şevket Kazan'ın karşı koyuşu ve aksi uygulamaya belirsiz atfı ile, 28.4.1994 t.li uygulama B: 97, 0:3, TD. shf. 207 ve civ., Oltan Sungurlu'nun karşı koyuşu ile, 20.3.1992 t.li uygulama B:56,0:4,TD. shf. 687 vd., Bozkurt'un karşı koyuşu ile, 12.6.1985 t.li uygulama, B:112, 0:3, TD. shf. 299 vd. Sözü geçen tutanak tomarları. Ek-3/a-f). Belirlenebildiği kadar böyle bir oylama isteği, genel kurulca ancak bir kez tasvip görmüştür. (22.6.1993 t.; B:115, 0:1.TD. shf. 62 ve civ EK:4. Sözü geçen tutanak örneği).

b- Bir maddenin birçok meseleyi düzenlemesi ve ayrı oylama istemi hali, şu ana kadar herhangi bir uygulama görmemiştir.

c- Birden fazla fıkralardan oluşan kanunun her fıkrasının ayrı oylanmasında vasıflı talebin dışında genel kurul onayını arayan uygulama, İçtüzüğü'nün 63. maddesi kapsamında usul tartışmasına konu kılınmış, buna rağmen başkan eski uygulamayı sürdürmüştür. (Ek-2. 16.8.1999 tarihli usul tartışması ve uygulama tutanağı).

Meclise (genel kurula) niyabeten görev yapan ve genel kurulun karşı çıkmadığı bu uygulama, bir içtüzük ihdası niteliğinde olduğu için Anayasa Yargısının denetimine tabidir (Any.Mad.148).

Dava, bu denetim çerçevesinde açılmıştır.

1- Anayasasının 95/1 maddesine aykırılığın açığa çıkarılması:

A- Meclis, çalışmalarını içtüzük denen yazılı kural bütününe göre yürütmek zorundadır. İçtüzüğe aykırı başka bir kural, gelenek veya uygulama, içtüzük denen hukuk formu içine girmedikçe meclis çalışmasına temel alınamaz (İçtüzük, mad. 181, Anayasa, mad. 95/1). Yüksek Anayasa Mahkememizin yerleşik içtihadı, içtüzüğe aykırı/orada yeralmayan ve genel

kurul uygulamasına konu karşıt veya ek kuralların içtüzük ihdası niteliğinde olduğu yönündedir.

B- İçtüzüğün 83/11 hükmü, bir uygulama şartı olarak onbeş kişinin imzasını taşıyan teklifin varlığını gerekli ve yeterli görmüştür.

a- "gereği yapılır" kaydı, "ayrı ayrı oylamaya gidilir" anlamına gelir. Açık anlam'a, ilave bir anlam yüklemek, yorum kurallarına ve hukuka yabancıdır.

b- Oylama önergelerinde kural, gereğini yapmak (şartları tahakkuk etmişse oylama yapmak)tır. Genel Kurul'un iradesine başvurulmanın öngörülmesi, bizim tüzük sistematığımızda bunun açıkça yazılı olmasına bağlıdır. (Nitekim gizli oylamada bu sistematığı görüyoruz. İçtüzük, mad: 147/11. C.1 istemeye ilaveten, "Genel Kurulca kabulü" ibaresi)

Yasama pratiğinde, iktidar çoğunluğu, engellemelerin ve müzakerelerin önüne geçmek için -sözelimi- on madde olması gereken bir tasarımı fıkasız tek madde olarak düzenlemektedir. Adına Vergi Reformu denen yasada bu tavır sergilenmiştir. Tüzük koyucu, bu gibi türüne az rastlanır aykırılıkları varsayarak bir ihtiyaca cevap vermiş ve sorun oylaması'nı öngörmüştür. Böyle bir talebin gelmesi halinde, tasarı/teklif geri çekilip tekniğine uyumlanacak veya sorun oylaması yoluyla yasama organının iradesi açığa çıkacaktır. Çok sorumlu (birden fazla sorun içeren) fıkasız maddenin, "sorun sorun" oylanmasının istenmesi halinde ne başkan, ne genel kurul bu istemi reddetme imkanını haiz değildir. Çünkü o halde, genel kuruldan geçmemiş, oylanmamış bir sorunun yasalaşması, benimsenmiş olur ki böyle bir kanun kabulü düşünülemez.

d- Aksine bir uygulama, "gelenek"le meşrulaştırılmaz. Gelenek veya teamül, bir hususu yazılı olarak tanzim eden kuralı ortadan kaldırıcı (ilgai) etki gösteremez.

Yazılı kurala aykırı, önceki veya kuralın yürürlük dönemindeki uygulama hukuki bir hata olarak tasvip dünyasındaki yerini alır.

e- Kuralın açık muhtevasına, kuralın gerekçesi dahi başka bir anlam yüklenemez. Gerekçe ile kuralın çatışması halinde, gerekçenin hiçbir ağırlığı olamaz. İhzarî çalışma olarak gerekçeler kaleme alınındaki değer ve hata kayıtları hariç asıl hükümle uyum gösterdikleri ölçüde yorum malzemesi olabilirler.

2- Anayasa'nın 2 nci Maddesine Aykırılığın Açığa Çıkarılması:

Türkiye Cumhuriyeti, bir hukuk devletidir. Hukukun üstünlüğünü ve devletin hukuka bağlılığı, yasama alanı içinde geçerlidir. Yasama organı, bağlı olduğu hukuku meclis çalışmalarında da tam olarak yansıtmak zorundadır. İçtüzük karakterine bürünen, "ayrı ayrı oylamada genel kurul onayı zorunluluğu", hukuk kuralına, hukuk aşılarak eklenen ilave şarttan başka bir şey değildir (İçtüzük, mad.181). Meclis, böyle bir şartı yorumla değil, ancak usulüne göre yapılacak bir içtüzükle, o da gereği var ise öngörebilir. Mekanizmaya genel kurul onayını eklemek, işlemeyecek bir mekanizma ihdası ile özdeştir. Çünkü bu halde çoğunluğun dediği olacak, azınlığa tahakküm gerçekleşecektir.

"Yorum, sarahat halinde gerekçeye başvurulamazlık, gelenek yazılı kural ilişkisi" ve benzeri temel hukukî kavramlar, yaşamanın da gözetmesi gereken kavramlardır (Any. Mad. 2. 11/1,6)

Esas Sayısı : 1999/40
Karar Sayısı : 1999/41

Yasama organı, dava konusu uygulamada bu özeni esirgemiştir.

Talep: Örneği ekli, 16.8.1999 tarihinde gerçekleştirilen, genel kurulca itiraza uğramayan, içtüzük ihdası niteliğindeki uygulamanın yukarda belirtilen ve Yüce Mahkeme'ce belirlenecek olan Anayasa'ya aykırılık nedenleriyle, iptali hususu, takdirlerine arz olunur".